

SÓS DÓRA

Virtuális dimenziók

*Mega-Pixel 3., Digitális Alkotások Országos Tárlata,
MANK Galéria, Szentendre, 2014. július 2-29.*

Az alkotás gravitációs ereje a folyamatában rejlik. Az ember beleszeret a téma mágikus transzformációjába és a kreatív összerendezés, újraértelmezés során születő új értékminőségbe, tartalomba. De nemcsak ebbe, hanem az eszközbe is, amit használ: a matéria és a technika speciális birtokbavételébe.

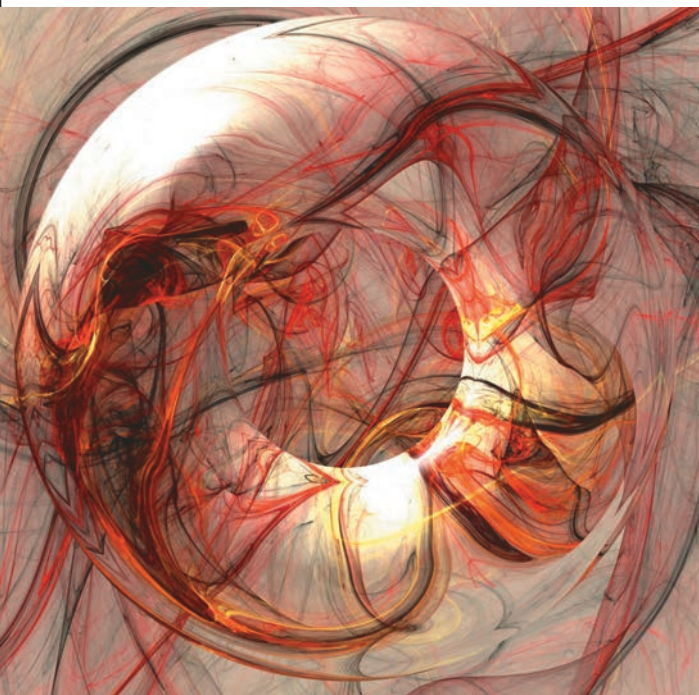
Minden eszköz sajátos nyelvvél bír. Van egy olyan – jellegéből fakadó – eltolása, amelynek során a tartalmat felruhazza saját minőségének jegyeivel. Különösen igaz és jellegzetes ez, ha az ember mechanikai (nyomdagép, írógép) vagy elektronikai apparátushoz (fénymásoló, szkennel, számítógép) nyúl. Így a létrejövő mű egyaránt fölmutatja készítőjének és formálójának „személyiségét” is.

A kísérleti művészeti tevékenység során az alkotó feltérképezi a médium lehetőségeit is, ezért a létrejövő művekben ott az állandó rámutatás magára a médiumra. Ez a szemlélet a Magyar Elektrográfiai Társaság alapja: azokat az alkotókat emeli előtérbe, akik az elektronikus képalkotó eszközök alapvető funkcióján túlmutató eszközhasználattal hozzák létre műveiket.

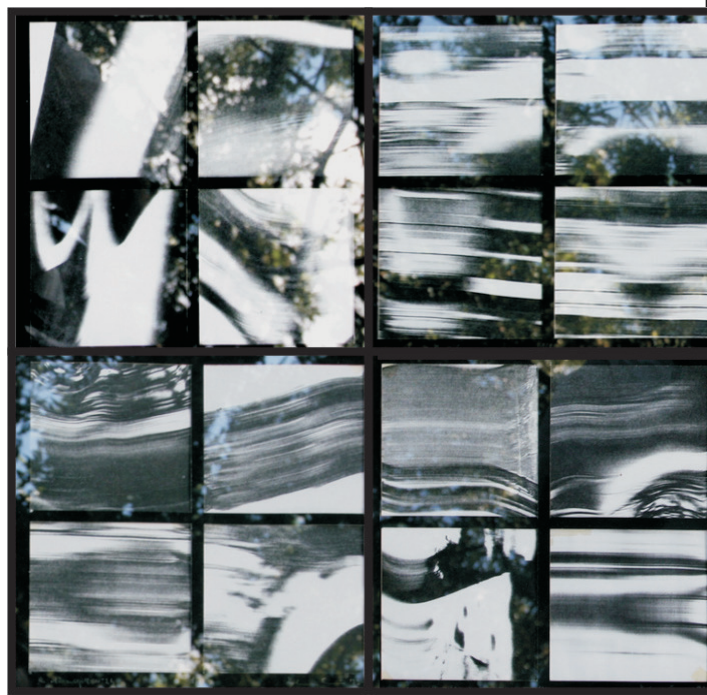
Mik is ezek a funkciók? Elsősorban a reprodukció és a szerkesztés. Így kerül előtérbe a vizuális műalkotásnál az önmagán túlmutató gép: a faxkészülék, a fénymásoló, a nyomtató, a szkennel, a digitális fényképezőgép és a számítógép.

Magyarországon a '70-es évektől váltak hozzáférhetővé az átlagember számára ezek az eszközök (szabad vagy kerülő utakon). Innentől datálhatók például az első xerográfiák, faxművészeti alkotások, s vált alternatív művészeti eljárássá, legyen szó samizdat magazinról, kiállításról vagy küldeményművészeti projektekről. Az elektrografikus eszközök esztétikáját elsőként felfedező művészek és művészettörténészek között volt Bohár András, Forgách Péter, Galántai György, Halbauer Ede, Peternák Miklós, Szentjóby Tamás, Szirányi István, Szombathy Bálint és a Xerox Csoport, és fontos folytatója volt a műfajnak az Árnyék-kötők Alkotócsoport. Több folyóirat is igenelte az elektrografikus művészeti eljárásokat és produktumokat, például az Aktuális Levél, az Új Hölgyfutár, az Új és Ex Symposium, a Magyar Műhely folyóiratok már a kezdetekkor elkezdtek a műfaj esztétikai analízisét. Az Artpool Alkotóműhely, Batai Sándor, a Képirás szerkesztője, HAász Ágnes, a Magyar Elektrográfiai Társaság alapítója máig őrzik és ápolják ezt a szemléletet és hagyományt.

Külön esztétikai és kronológiai lánc bontakozik ki, ha a medialitást, az intermedialitást vagy a technikát kezdjük vizsgálni. Megint teljesen más történetet kapunk, ha a klasszikus művészetekhez vagy a kísérleti

Bagi László: MMX 611. Számítógépes grafika, 2012

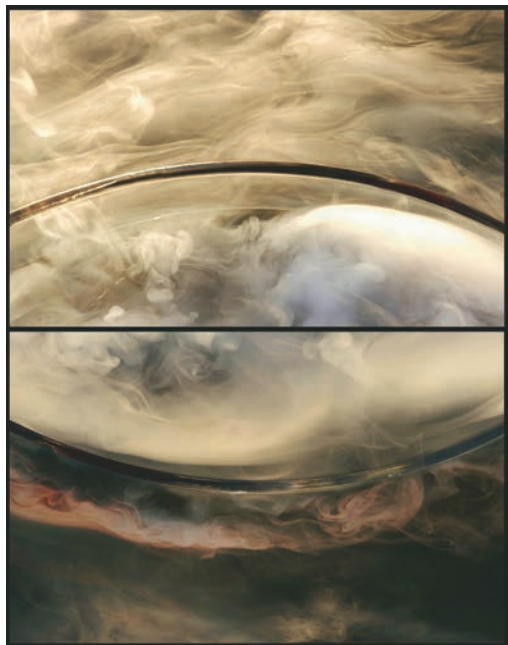

Zsbori Ervin alkotása (forrás: Árnyékkötők CD-ROM; www.arnyekkotok.hu)

műfajokhoz való viszonyt vizsgáljuk. És újabb elágazó struktúrába futunk, ha alkotói generációkban gondolkodunk. Az elektrográfia történeti feldolgozása, művészettörténeti pozicionálása jelenleg is zajlik.

Sajátos hazai és általános nemzedéki okai is vannak annak, hogy széles szakadék van az emberekben a művészeti korszakok és műfajok összekapcsolásakor. Leegyszerűsítve az üveges tekinteteket: mintha a klasszikus képzőművészettől a mai digitális művészetbe egy hétmérföldes csizmával léptünk volna át. Mivel a művészet csupa absztrakció, intellektualizálás és eltolás, így a közbeékelődő mediális formanyelvek csak bonyolítják azt a kuszaságot, hogy sem a történeti alapismereteket, sem a művészeti és technológiai háttért nem ismerik azok, akik fejüket vakargatva keresik az értelmezési kódokat a művek előtt állva. „Azok”, azaz az emberek többsége. Számos jelentős különbség adódik, ha az ember analóg gép helyett digitálissal fényképez, ha pixeles képszerkesztő helyett vektorosat használ, ha a papír alapú konkrét költészetről áttér a dinamikus tipográfiákra. Ugyanúgy megakad az ember nyelve, ha a titokban használt xeroxgépek és a feketén nyomott szamizdatok világáról próbál kommunikálni a Z generáció fiataljainak. 1989-es születésű vagyok, és ha őszinte akarok lenni, a faxnak már csak a jellegzetes hangjára emlékszem, s az ezzel készült művekhez eredendően más a viszonyom a géphez és az információs hálókhoz is, mint azoknak, akik ott voltak megjelenésekor s aktívan használták.

A Magyar Elektrográfiai Társaság Mega-Pixel tárlatsorozata hidat képez a szakadék fölött. A társaság szemléletéből fakadóan hagyományfolytonosságot mutat fel ezen a téren. A 2014-es Mega-Pixel 3., Digitális Alkotások Országos Tárlata elnevezésű programsorozatának Szentendrén, a MANK Galériában megnyílt *Virtuális Dimenziók* című állomásának köszönhetően számoltam fel magamban ezt a történeti és mediális

tudásúrt. A kiállítási anyag két részre oszlott. A Mega-Pixel 3. pályázóinak munkáira és az Árnyékkötők 25 éves jubileumi kamarakiállítására.

Ha a jelenből tekintünk vissza, a számítógépes művészet (*computer art, digital art*) dominanciája szinte korszeletkévé, átmeneti peremműfajjá redukálja a fénymásoló- és faxművészetet. Innen is az új generáció kollektív amnéziája, ami már csak eleve adott eszközként, kifejezőmódként és lélettérként tekint a számítógépre és internetre, míg a korábbi technológiákat már csak muzeális, kezdetleges őslényekként tartja számon.

Az Árnyékkötők Alkotócsoport 1989-ben alakult, és 1990-ben indította el *electrographic art* néven folyóiratát, amiben „művészi elektrografikák, elektromos vezérlésű gépekkel előállított alkotások” szerepeltek. Az *electrographic art*, majd *co-media* néven futott, 32 lapszámot megért folyóirat azért is fontos kordokumentum, mert megőrizte a folytonosságot a fénymásolótól a számítógépig.

Az alkotócsoport tagjai Dárdai Zsuzsanna, Saxon-Szász János, Tenke István és Zsubori Ervin. Meghívott

vendégekként megalakulásuk 25. évfordulójára mindegyikük 25 kis képből, „pixelből” álló alkotást rendezett össze, azaz 100 kis képben, „pixelben” fogták össze gesztusjelleggel működésüket, melyek úgyszintén megtekinthetőek voltak a kiállítási anyag mellett. Zsubori Ervin például egy – az induláskor – fénymásológéppel készült képsorozatát hozta el, amiből pont 25 készült, s keretezve, dobozokban várták a sorsukat. Végül ez a kiállítás hozta el a képeknek a megmutatkozás lehetőségét. A kis példányszámmal, fénymásológéppel készült folyóiratból a teljes sorozat látható volt. Ilyen kiadványok esetében viszonylag kevés teljes sorozat marad fenn megfelelő odafigyelés nélkül.

A kiállítás többségi részét a pályázók képei adták: Alapfy András, ifj. Bagi László, Béres Rudolf, Fa Mariann, Ferencz Dániel, Gönczi Gergő, Gyenes Zsolt, HAász Ágnes, Hermann Zoltán, Juhász Dorina, Károly Sándor Áron, Kemény György, Kisnémeth Ferenc, Maczkó Erzsébet, Magén István, Mayer Éva, Pataki Tibor, Pető Hunor, Péter Ágnes, Rainer Péter, Regős Imre, Repászki Béla, Repászki Ferenc, Szakállas Zsolt, Ujvári Gábor, Urbán Tibor, Vass Tibor, Vicze Tas. A kurátor HAász Ágnes volt, művészeti tanácsadó pedig N. Mészáros Júlia. A kiállításon jelen volt Stefanovits Péter, a Mega-Pixel 2010. díjazottja is.

A kiállított anyag a *Virtuális dimenziók* címet kapta. A virtuális szóban benne rejlő jelentésmező a 'látzat'-ot hozza játékba. A képkalkotás egy olyan kreatív kommunikáció, amely megragadhatóvá próbál tenni valamit ebből a világból, a maga szuverén módján. Az itt látható képek teljesen személyre szabott, egyedi formanyelvvel rendelkeznek. Készítse egy alkotó művét fotó- vagy festményalappal, dolgozzon

vegyes technikával, vagy képezzen teret digitális jelekből, mindezt egyetlen dimenzióból teszi: a saját szubjektivitása dimenziójából.

Mindegyik kép egy-egy tapasztalat összemérése a valósággal, azt firtatva, van-e a szellemi mozdulatunkra reakció. Kapunk-e választ, visszajelzést, igazolást arról, hogy amit megmutatunk, az egy szeletke valóság.

A számomra hiteles mű nem akar több lenni, mint ami. Egy nyújtózkodás a csápjainkkal: érzékelés és megragadás. Megmutatás, abban az értelemben, hogy nem csak megjelenít, bele a vak világba, hanem emberi nyelven beszél emberekhez. Nem égó, hanem kérdés. *Ezt én látom, ez az én élményem, ez az én tapasztalatom – te is így érzed ezt át? Benned is ott rezonál, hogy igen, ez te is vagy, ez benned is egy apró visszaigazolás arra, hogy egy térben létezzünk?*

A formai széttartás ellenére így képeznek egyetlen valóságot számomra a *Virtuális dimenziók* képei.

A kiállítás másik kohéziós eleme a modifikációban és a kísérletezés igenlésében rejlik. Ezek az elektrografikus alkotások az eszközrendszerüket sokszor a módosításban/manipulációban találják meg. Legyen ez eltogatás, torzítás, destrukció, konstrukció, absztrakció vagy átrendezés, mégis mindegyik együtt lélegzik médiumával, az alkotókban erős a kapcsolat az önmagán túlmutató gép felmutatásával. Úgy is mondhatnám, ez a fajta experimentális képalkotás egyszerre fedezi fel a médium lehetőségeit, hogy valami vizuálisan szokatlant mutasson meg, és ugyanakkor mutassa fel egy érzéklet újragondolásának lehetőségeit.

Mayer Éva: Sorban állás az élet vizéért, installáció, vegyes technika, fényvisszaverő reflexfólia, jelzőtábla, 2012

FELHASZNÁLT IRODALOM

Az Elektrografiai Társaság honlapja: www.elektrografia.hu

DÁRDAI ZSUZSA, *Ekrán szemmel. Értekezés a copy-art múltjáról, jelenéről, jövőjéről*, <http://dardaizsu.hu/>.

N. MÉSZÁROS JÚLIA, *A digitális művészet és a képzőművészet műfajai* [2012], <http://kepiras.com/2012/10/n-mesaros-julia-a-digitalis-muveszet-es-kepzmuveszeti-mufajai/>.

SZOMBATHY BÁLINT, *A magyar elektrografia rövid története*, Szigetvári Kultúr- és Zöld Zóna Egyesület, 2012.